

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 3 (247) Sâmbătă 21 IANUARIE 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

Trebuie să tragem învățăminte din istoria patriei noastre și să facem totul pentru a asigura dezvoltarea continuă a poporului nostru, a națiunii noastre, a independenței și suveranității naționale, întrucât numai în acest fel poporul român va putea să-și asigure un loc de cinste în rîndul popoarelor întregii lumi, va putea să-și aducă contribuția la progresul și civilizația omenirii.

NICOLAE CEAUȘESCU

ALEXANDRU IOAN CUZA și MOȘ ION ROATĂ (pictură în ulei de D. Stoica)

„actul energetic al întregii națiuni“

„Acea ce vovezii noștri cei mari cu vitejia lor n-au putut, poporul armat și întărit de un principiu o va putea“, profetiza Bălcescu în 1850, anticipînd cu aproape un deceniu modul de înlăturare a marelui act politic realizat în ianuarie 1859.

După secole de năzuință, după eforturile consecvente ale unor domnitori luminați, într-o zi geroasă de iarnă UNIREA a devenit fapt. Bazele statului modern ale României de astăzi începeau a căpăta contur și finalitate.

Încerc să-mi imaginez acei bărbați cu suflet drept și minte luminată din scrierile conicarilor: pe Alexandru și Ștefan cu spada veșnic în mină la fruntari, păzindu-le integritatea întru slava și cinstirea numelui lor. Pe Mihai cuprînzînd în câteva zile Ardealul și apoi la fel de repede Moldova. Iar mai tîrziu, pe Domnul Tudor, cel care a intuit clar că numai prin unitate se pot cîștiga pentru todeauna „dreptățile acestor prîntipaturi“. Dar mai presus de toate încerc să-mi închipui pe acei oșteni simpli care de multe ori în luptele împotriva unui dușman comun ce le amenința libertatea și pămîntul și-au spus firesc **frate**.

Conștiința unității s-a născut cu multă vreme înainte de a fi înlăturată. Despre comunitatea de neam și limbă a poporului român vorbesc simplu și cu căldură carturarul evului de mijloc prin pana lui Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir sau Gheorghe Șincai. Vecuri întregi au sedimentat în inima tuturor păturilor sociale ideea că românii se trag din unul și același izvor, că hotarele dintre ei sînt bariere artificiale, lesne de înlăturat prin eforturi comune.

Miscarea lesică, implacabilă a istoriei, perfecționarea treptată a relațiilor economice de tip capitalist au deschis drum necesității sfîrșirii acelor obstacole ce constituiau o piedică în calea evoluției societății noastre. Progresul în viitor al națiunii impunea Unirea ca pe un izvor de „bună rînduială, de economie, de legalitate, de dignitate și de regenerație generală“, după cum spunea Kozălniceanu. Încă din timpul Revoluției de la 1848, într-o exprimare plastică el definea Unirea drept „cheia bolței fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național“.

Chestiunea Unirii a devenit o problemă la realizarea căreia trebuiau să concureze toate forțele progresiste ale națiunii noastre, ale istoriei acelor vremi.

O splendidă generație de revoluționari și-a pus pentru această cauză în joc toată energia de care era capabilă. Timp de un deceniu aproape, o pleiadă de intelectuali, înlăturîndu-și coordonarea și revoluției în Principate își subordonează rațiunea de a fi acestui scop mare. Este epoca marilor manifestări patriotice în literatura veacului XIX. E epoca în care spiritul național își pune amprenta sa puternică în cultură, influențîndu-i pe nesimțite toate dezvoltarea ulterioară. Bălcescu, Bolliac, Bolintineanu, C. A. Rosetti în Muntenia; Alessandri, Russo, Costache Negri în Moldova; Barițiu, Bănuțiu în Transilvania, militează din răsputeri în sprijinul și pentru realizarea ideii unității. Dorința nemăturisită de a împlini voința poporului a fost factorul în virtutea căruia cei mai de frunte bărbați ai epocii și-au strîns rîndurile pentru împlinirea unui ideal comun. Unirea nu mai putea fi împiedicată în ciuda inimi străine, în ciuda împotrivirii tenace a unui grup de puteri europene, interesat direct în menținerea influenței în această parte a Europei. Probleme vitale pentru existența poporului român au constituit nu o dată obiectul amestecului grosolan al altor state, amestec materializat nu rareori prin intervenția fățișă, armată. Trebuia o forță internă capabilă să contrabalanseze inexistența, să facă a se înclina cumpăna în favoarea istoriei și dreptății. Decizia fermă a poporului de a-și făuri singur statul său unitar național a învins pînă la urmă toate piedicile externe, înlăturînd orice urmă de împotrivire a forțelor retrograde interne și externe. „Ei fac prin ei înșiși, fără să consulte Europa, ceea ce socotesc că trebuie făcut“, scria publicistul francez Saint Marc Girardin.

Încerc să-mi închipui cum arăta bucuria colectivă în momentul împlinirii unei dorințe vii, ardente, ce a agitat o întreagă comunitate. Și nu o pot realiza decît așa cum a fost descrisă de Alessandri: mase de oameni străbătînd străzile orașului, cu torțele în mîini, strigînd „Trăiască Domnul“. Intocmai ca în prevestirea lui Bălcescu, Unirea își găsisse un reprezentant, un personaj capabil să simbolizeze și să întreprindă dorința vie de unitate a poporului. Mai tîrziu, cu toții i-au spus într-un fel simplu: Domnul Cuza. În fața lui s-au aplecat cu evlavie cușmele

GRIGORE ARBORE

(Continuare în pag. a 7-a)

ROMANI!

Unirea este îndepărtată.
Nesemnificativitatea României este întemeiată.
Acesta este intrinsec, dreptul de generatibilitate trecut, aceluiași de așezarea Legiștorului chemat să realizeze de sine la românesc de înaltă Forță, de înaltă putere și de înaltă înaltitudine Națiunii.
Dumnezeul părinților noștri a fost cu Tera.
A fost cu noi. El a întors simțele noastre prin întreprinderea războiului și a condus Națiunea către un falnic viitor.
În zilele de 6 și 24 Ianuarie ati depus toată a voastră încredere în Aieșul nației și întru: speranțele voștri într-un singur Domn.
Aieșul vostru va da astăzi o singură Românie.
Ve rubiți Patria, veți scrie a o istorie.
Se trăiască Românie!

distinguo

sensul unirii din 1859

Unirea Principatelor române este rezultatul unor străvechi aspirații populare, ajunse la prima lor posibilitate de confluență. Panta libertății popoarelor din secolul trecut n-a fost decît factor extern al fetei acestui eveniment.

Stări politice artificiale menținuseră izolate mari părți ale unei țări, unitate de la natură, sub stăpîniri fătice din afară sau sub așa zise suzeranități, care frustrau disimulat poporul român de exercițiul libertății naționale. Însăși faptul că act de voință unanimă împotriva unei părți considerabile a diplomației europene, Unirea Principatelor a dus în mai puțin de douăzeci de ani la Independență, iar această cucerire la rîndul ei a dus în mai puțin de treizeci de ani la desăvîșirea unității naționale. O națiune omogenă și pasnică, își împlinea astfel destinul istoric.

Un om genial ca N. Bălcescu îi profetizase de mult etapele împlinirii politice. În celebra scrisoare, din Paris 4 martie 1850, către A. C. Goleșcu, el scria: „Această revoluție (1848 n. r.) odată realizată, ne rămîneau de făcut alte două: o revoluție a unității naționale (subl. aut. n. r.) și, mai tîrziu, a independenței naționale (subl. aut. n. r.), pentru a reduce în acest fel națiunea la plenitudinea drepturilor ei naturale. Este deci evident, pentru toți aceia care pricep ceva din progresul și desfășurarea istoriei, că revoluția viitoare, nu se va mărgini să fie democratică și socială, ci se va realiza într-una dintre Unitățile naționale, potrivit tendințelor și ideilor de azi din întreaga Europă și mai cu seamă de printre Români. Revoluția democratică și socială va servi mai curînd de mijloc decît de scop. Chestiunea unității a făcut mari progrese și s-a simplificat foarte. Unirea Valahiei și a Moldovei este fapt împlinit pentru toată lumea... Valahii din Austria cer în cor și cu stăruință să fie constituită într-un singur corp național de 3 milioane și jumătate, și vor ajunge să obțină aceasta. Cînd deci două mari grupe de 4 și de 3 milioane și jumătate de Români se vor fi constituit una lină alta, cine îi va mai putea împiedica să se unească? România noastră deci va exista (subl. aut. n. r.). Cred adine în ea. Orb cine n-o vede!“

Profetia lui Bălcescu s-a dovedit întocmai. Ceace noi vedem cu înlesnire retrospectivă, el a vizionat fulgerător la lumina unei minți geniale. Aceste sorocce ale istoriei neamului de oameni carpato-dunărean, acoperind numai șaiszeci de ani, cîi sînt de la prima unire pînă la ultima, cu ieșit unul din altul printr-un proces de nastere firească și sună încă în istorie, necesar și definitiv, ca înlăturirea unei succesiuni silogistice. Dar nașterea iscă ideea de părinți, după cum silogismele o iscă pe aceea de premise. Mai e nevoie să ne întrebăm care sînt părinții și premisele Unirii?

Înconjurăm cu o venerație fără margini în timp pe făuritorii capitelor evenimentelor, prevestite de Bălcescu. Fapta nici unuia dintre cîi au combucrat la afirmarea dreptului nostru de existență statală deplină nu poate deveni niciodată subiect de naratiune rece. Ne însuflețim de însuflețirea lor, ne înțeleg de datorica impersonală din care ei și-au construit viața personală și simțim că, deși cu înfinit mai puține puteri, am fi luptat în locul lor pentru idealul comun.

Dar dincolo de făuritorii imediați, uneori amestecați cu ei, se află oamenii de cultură, care înlăturaseră veac de veac unirea spirituală. Căci, deși adăstînd sub împrejurări politice felurite de vitrege, ei s-au căutat de-a lungul istoriei peste ape și peste munți dar mai ales peste granițe interne, s-au alcătuit într-o unitate de cultură, care a născut unitatea politică, și-au înfrățit aspirațiile recunoscîndu-și-le ca fiind aspirații milenare ale unui popor vrăjmășit de istorie. Părinții și premisele unirii politice sînt așa dar milioanele de anonimi, care au visat în oprîmări seculare ideea de libertate națională.

Așa cum tot Bălcescu scria în Mersul revoluției în istoria românilor din România Viitoare: „Unitatea națională fu visarea iubită a vovezilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care intrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră muncită, suferință și muriră“. Această adîncime nedocumentară a aspirațiilor de libertate națională ale poporului, care a nutrit în trecut mai întîi pe oamenii de cultură și apoi pe oamenii politici, stă și azi ca temelie pe care statul român socialist se înalță din profunzimea istoriei către un viitor tot atît de profund.

VLADIMIR STREINU

grigore hagi

inimă pe harta țării

Republică, de-o dragoste înaltă,
cînd inimile ni se aprind pe zare,
își sîntem lanuri de sămînjă caldă
și harta ta în aer de ninsoare.

Ovalul țării inimă imită,
se-aud în ea cum fierb adînc metale
și vezi lumina-n frunte înflorită,
de parcă-n piept purtăm hidrocentrale.

O, țara oglindită-n linii vaste,
pe sufletele noastre cum adie,
ne sîntem unul altuia albastru
isvoare mari în munji de apă vie.

Dacă fie-aceste inimi țării trepte
pe care viitorul le sărută,
le bate pragurile clare, drepte,
și dincolo de orizont le mută.

Și cine-și face din al țării nume
și carnea lui și mîntea, și cuvîntul,
mai pur vorbește cu întreaga lume,
mai dulce-l sprijină-n văzduh pămîntul.

Își urcă dragostea de țară raza,
cîstîndu-ne cu sare și cu piine,
și steagurile noastre ne sînt casa
de unde-ncrezători privim spre mîine.

mihai elin

va trebui

Va trebui să privim cu alți ochi.
Ei bine!
Cei mai bătrâni dintre noi
au câte două sau trei
și unii chiar câte patru perechi de ochi
pe care i-au doșit prin cufer, prin poduri.
Și scotăcesc prin lucrurile vechi
și calcă în picioare fotografiile vinete,
bibliie pe desupra,
foșnesc pe dedesubt,
pipăind relicve picloase
și se ridică în papuci de casă,
cu strigăte anemice,
cu junghieri în oase
și cu pinze de păianjen pe fețe.
Cu ochii regăsiți
unii văd lumea plecată spre dreapta,
alții — prăvălită spre stînga;
unii o văd grozav de turfită, pe brinci,
și, în sfîrșit, cei rămași
nu o mai văd deloc
pentru că ochii lor sînt opaci de vechime.

Iar noi, cei lipsiți de memorie încă —
noi stăm în ferestre,
cu fețele de var, absorbind prin degeta lumea
pentru ochii cei adevărați.

poem

Cînd beat mecanicul, de ritmuri
surd doarme pe un pat de fum inițiat —
făchistul doar din greu asudă.
Și-atunci o lume de vagoane plumbote
se năpustește fără vreo oprire
pe-această linie izbînd în orizont.

Cazanele ei funcționează
cu suflete bine uscate.

Ne-nduplecată e materia
urlînd de roși și biețe stacojii.
E mindră de întunecime,
disprețuind forța morților grele de apă.
Vacarmul ei negru te smulge din propriul trup
și îți sbrilește părul prin lampa pleznită.
Mugește prin oraș
și se scutură pomii de rod
și cade arîndină și tencuială-n așternuturi.
Umbră ei ară ținuturi întregi
cu o largă diră singerie, aburînd;
se prăvălește-n rîni și le absoarbe.

Dar ea nici nu se sinchisește măcar.

Ea e puterea care merge cu scapul de a merge.
Nimic nu-i stă împotriva.
Ea merge orbete, implacabilă,
zdrăbind lucrurile mărunte
în drumul ei drept și îngust,
prin ceața ei joasă.

La capete de pod și la treceri,
la gurile destinului,
semne s-au pus pentru voi
cei care umbrați ca-n vis,
cu capul în pămînt și elătinati,
cu zilele scrișind sub încălțări
pe-aceste drumuri năpădite de polei stelar:
Atenție!

vasile zamfir

hidrocentrala

Pe malul bătrînului fluviu,
strecurat printre sălcii și ulmi,
măntor în legendele dace.
De pretutindeni fulgera
sulje lungi prin lanurile coaste,
și griul crește ca pădurile,
și suriază săgețile,
de pretutindeni,
și păsările tipă, și se-aprînde
griul, și apa fluviului
în flăcări se zbugumă,
și ard pădurile
arde pămîntul,
ard legendele.

Buciume buciumă pe dealuri,
din culme-n culme zărite dau chiot,
bărbăți cu ochi de soare și
cu barbă ca iarba aspră-a Bărăganului
rîd și se duc în moarte.
Pe urmă toamna se înecă-n flăcări
șin șimă.
Glasul Bălcescului tună prin veac:
„Pe culmea mindră-a munților Carpați...
Zele romane zăruie în Sarmizegetusa.
Albinele se strîng în jurul mătcii
și intră-n nemurie ca-ntr-o iarnă,
cînd fluviu și murmură-n hidrocentrală
legendele
sub sălciiile arse-n vînt.

îndemn

Ridică-te ca munții,
să vezi cît mai departe,
pină acolo unde
treci peste vis și moarte,

pină acolo unde
în clipa de nedescris
vezi Patria întregă
în zare sau în vis!

Pe-aste-o-n strălucire
și mi cu ea acum!
Bătălie, ca-n voi, pierdute
cîmpuri vechi, de fum.

Să-i scumă o lumină
lumină prin slăvi de dor.
Pînă la mînu, dă-mi aripi
să-mă înălț să zbor!

sincronizare

Eforturi, surisuri, idealuri,
în marmură se oglindesc.
Spiritul iese din maluri
cu sacre poemele se logodesc.

Din timp se ridică fantast
Dauzăci de milioane în zbor
Efortul devine columnă
Cum cîntecul naște din dor.

Visul nostru cotidian
dă-ni-l nouă, oră cu oră,
Patrie! Fă-ne ochiul ocean
prin zarea tricoloră.

Du-ne-n tărîmul de basm,
Bistrițe, Argeșuri, Dunării oșuă,
Fă-le lumină, fă-le să spună
nobilul nostru entuziasm.

gheorghe grigurcu

stele

Stele înzărate de lăzăr cavalerilor
Alinașii în sus și în jos,
Năvălindu de pînă la pămîntului,
De lumină, de punctele lui de vedere.

un nume nou: cornelia alexa

Atitudine și bucurie firească a talentului în fața
descoperirii unei lumi interioare care își cere sensul
dreptul la expresie. Versurile Corneliei Alexa ne recom-
andă un nou tînd poet, grav inclinat către lumea
raională, începător desigur, dar încrederea acordată
sperăm să-i intensifice puterile, rezistența, răbdarea
în căutarea simozului și lungului drum pe care s-
l-a ales. Ceea ce a înțeles înăuntrul ei de la început
era că poezia nu-i joc facil de imagini, nici banali-
tate cotidiană, nici apăsare lipsită de inteligență ar-
tistică pe senzualitate numai. Li urăm succes și con-
tinutarea cel mai pregnantă a unui glas aparte.

V. Z.

nașterile

Duți cale liberă — prin praf —
Duți cale liberă, să treacă
Sare mîna de piatră, urșitoarele.
Sfîrșiiți pîza voastră de mirări,
Tăiați în două omurgul care vă oglindește,
Imagurii și voi în virtuturile degetelor
S-așeză doar primăvara în contur.
Desfundăți toate căile pe care,
Cezîndu-le inaccesibile,
Le-ați astupat cu nepuțință.
Și faceți loc să intre în carieră
Berzele.
Ele vin de departe, pe aer,

VAL MUNTEANU: „Miorița”

Stele înti ca viperele, ascunzîndu-se
De instrumentația geometrilor,
De calculele pute-n virful
Compasurilor.

Stele ca pietrele, concentrări de răbdare
Rătăcite din întâmplare pe-un timp
Pe care oamenii vor să le ridice.

De aici văd: ele ne sar din mîini
Și se întorc la lucrurile motivate.
Ele acoperă totul
Ca și cum nici n-ar exista.

pentru toate roadele

Pentru toate roadele sînt mîini ce-napleză,
Fluviul nu-ngăduie animalelor nici o clipă de neatenție.
Sculati, voi, sori și-nchideli usa
atî de familiară a miresmelor!
Vrem cît mai bine să se simtă oaspeții,
închisi aici în spațiu colorilor frumoase,
cu firea lor s-orate cît e ora
și să descopere-n odăie înfîșate pămînturi noi.

cerbul

Pîndarii îl văzură și se-nțeleseră
care să-i doboare trupul, care sufletul
și ochii-și puseră ruginiți
pe coarnele lui înmugurite.

Cerbul trece peste rîu, dădu
valul de-o parte, înțelept
apa era propria-i umbră.

Apoi se-ntoarse și-i privi calm.
Ei îi purtau de-acum trupul
pe sub stîlpii de telegraf,
spre-o vale stranie unde se prăjește carne,
spre-o vale la capătul căreia
fără-ndoială vinătorii se pierd
și ei, în pădure.

Figurile în lucru fals sînt, iată, atinse
De adierea ei necruțătoare,
Și cariera noastră îi depune
Un vraf de mîști invinse la picioare.
Și ea ajunge la un chip de fier
Și-i dă ursita de-a fi dom de arme,
Și-ajunge la o cremene tăcută
În care-amarul ciobănesc pare că doarme,
Și îi ursește grai de fulgere și scrișnet
La umbră de pădure filhărită.
Ajunge, iată, la granit
Și-i dă ursita de-a ciopli statuie,
Și acest chip va deveni, slujindu-se pe sine
Materia primară ce-o s-o sculpteze vie;
Și-ajunge Miorița la marmură, și îi urează
Să fie patima unui poet;
Și îi atinge astfel pe rînd pe fiecare
Și-i trece în avutul ei de tineret.
Doar calcarul îi lasă neatins:
Var dacă-a fost din naștere și-n față,
Var va rămîne pînă-n nunta morții
Și e sortit să fie etern figură lașă.

Pe cei care dețin de la-nceput
Munții curgători, rapoșitori în puls,
Li umbli Miorița și le-nfioră mușchii
Ierții din ei și dă atunci delir
De fire osulite hipnotic către stine,
Iar ei nu fug de veste, si iubesc
La sima lor un nestîrșit de lume
Pe ei se îi atinge
În amănunt, pentru că-ai chip deschis.
Ursita lor e ea domul Mioriței
Care-i atinge devorant în vis:
Figura lor rămîne un chip neterminat.
Apoi vin nașterile, și adevărat.

matcă

Pe-frontal dîntre zi și noapte-i prof.
Nu poate nimeni să ne spună
Ce a rămas în zîmbet!
Și ce-a plecat din zîmbet,
Nu poate nimeni să aleagă
Din visul limpede, înfiorarea strugurilor
Și din cel tulburat negura.
Nu poate nimeni să extragă
Din struguri, prima urșită, de pildă,
Și iată, iată, încă nu se știe
Cum ar putea fi distilată
Arșița...

Voi, mări de vînt, feriti-vă devreme,
Pe aripile voastre se zdrăntuiesc
Zile înfrînte,
Noaptele unui front nepotolit
Se scutură pe înflorirea voastră —
Și o să vină praful
Și-o să se așeze praful
Pe aripile voastre,
Și-o să lucească praful
Și o să scrișnie și va scriși
Din temelie, așezarea voastră,
Și o să plece praful
Și o să vină ziua,
Și o să vină noaptea
Și-o să revină praful,
Și o să vină și-o să plece și-o să se întoarcă
În aceeași clipă
Praful.

Vine un mort frumos,
Trece el prin noapte ca o faimă tristă.
Intră-n cînturi într-n frunze, în priviri
Și în fiecă-attitudine persistă.
Mortul e frumos în întregime, blind,
Și se-mprăstie fărîmă cu fărîmă,
Și se-aude praful lumii vechi scrișnînd
Și strîindu-ne amprente pe-o mină.

În cealaltă palmă doarme un păianjen,
El e viu și-i fiul zorilor suave.
Și noi ducem toată lumea pe figuri, să ne spălăm
Cu aceste două mîini bolnave.
Și ni-i chipul piatră, și ni-i măciniș
De-nluneric aspru și lumină.
Cade praf pe lucruri și le vedem altfel
Și figura noastră le exprimă.

Ne spălăm mereu avutul de pe frunte,
Numai sculptorii rămin neînțeleși,
Pe cînd frontul lumii ne răspunde
Prăfuindu-ne cu fiii ei aleși:
Aurul pe buze și în inimi,
Sub suris aramă nebăgată-n seamă,
Calcar istovit la țîmple
Marmoră lăptoasă-n sini de mamă.

Pare o furtună lumea noastră,
Zăgăzătoare alergie de figuri în lucru
Pulberea de chipuri sună-n atmosferă
Și trîim doar cît sîntem sculptați.
Ca apoi, odată definitiv în frumusețe,
Să încremenim din nou în carieră
Și să credem că sîntem nevinovați.

La lucru, deci, la lucru —
Fiindcă lucrul nu înseamnă
Că noi plantăm și îngrijim un ulm,
Că noi sculptăm din ulm o violină,
Că noi lucrăm asupra celorlalte firi.
Nu noi vom crește ulmul —
Pămîntul crește-n noi un ulm,
El ne cioplește ca pe-o violină,
El ne lucrează-n fel și chip.

Vine-o zăoadă și ne vințuie părul,
Vine-o iubire și ni-l aurăște,
Vine-o odihnă și ni-l ondulează,
Vine o mîerță și ni se scaldă în auz
Ca orice pasăre care se scaldă în țîrîni,
Vine o piatră și ne imprimă chipul,
Vine un simbur și crește-n noi

La lucru, deci, la lucru —
În stînga și în dreapta noastră-i carieră,
E carieră în apus,
În răsărit e carieră.
Se lucrează intens, zi și noapte,
Clipă și vesnicie,
Se lucrează enorm, pe amănunte.
Saimii tăie țîmple frumoase cu aripa,
Corbii găuesc țîmple negre cu ciocul,
Dricurile sparg cu negru-amintirile,
Merii meșteresc frunze și șerpi,
Șerpii lucrează un măr pentru Eva...

Se lucrează pe rupte:
Rupi tu o floare, ea se rupe din tine.
Se rupe piatră din tine,
Te-ai rupe tu însuși din piatră.

Toată lumea lucrează, prin ea, pentru ea.
Lumea se lucrează pe sine.
Așa se face că după un timp
Se-așează sub lume
Pietrele pătrate.
Pavélele se-nclonează.
Se leagă de pămînt și între ele
Și-apoi îi lasă, să le calce,
Pe cei ce merg spre carieră.

După alt timp, pe-o coastă-a mării
Stă povîrnit un bloc de scoici calcificate
Și-i spală marea ridurile moarte,
O piramidă se așează-n fruntea unui om.
O altă piramidă se mută dînt-un om
În amintirile unui popor.
O coloană crește fără final
De la-nceputul unui neam, trecînd
Prin trupul fierbinte-al unui om și mai departe,
O piatră refuză sămînta și devine sfînx.
Un simbur-nclătește-n sfînx
Și-ajunge mamă de-vătafă
A unei alte piatră-n lucru —
Mina de piatră-a noastră trăiește și lucrează,
Mina de piatră-a noastră continuă să-zvirle
Și să resoarbă piatră.

O, fericiți cei ce rămîn
Cu chipul totdeauna nestîrșit...

NICOLAE BĂLCESCU

Unitatea națională fu visarea iu-
bită a vovezilor noștri cei viteji, a
tuturor bărbaților noștri cei mari,
care intrupară în sine individualita-
tea și cugetarea poporului, spre a o
manifesta lumii. Pentru dînsa ei
trăiră, munciră, suferiră și muriră.
Pentru dînsa Mircea cel Bătrîn și
Ștefan cel Mare se luptară toată
viata lor îndelungată și traseră asu-
pră-le năvălirea îngrozitoare a Tur-
cilor, pentru dînsa Mihai cel Viteaz
cade ucis în cîmpul Turda, pentru
dînsa Șerban Cantacuzino bea otră-
vă, pentru dînsa Horia moarte cum-
plită pe roată suferi.

MIHAIL KOGĂLNICEANU

Unitatea Principatelor a fost visul
de aur, țelul isprăvilor a marilor
bărbăți ai României, a lui Iancu Hu-
niad ca și a lui Ștefan cel Mare, ca
și a lui Mihai Viteazul, a lui Vasile
Vodă, ca și a lui Matei Basarab.

GEORGE BARIȚ

Unirea și unirea națională sînt
bunuri mari, importante și insuflet
toare, care nu cer mai mult dec
voința tare de a fi și a rămîne t
singur popor, frați vorbitori ai un
limbi păstrate de străbuni și veacu
toți fii ai unui popor păsitor de l
gile morale, înflăcărît de libertat
patriei...

In dreapta zidurile inchisorii. In stanga
orizontul punctat cu trupuri legănate in
vint. Se aude glasul lui Șincai din depăr-
tare de undeva din spatele zidurilor.
VOICĂ I: GH. ȘINCAI: Materie curgă-
toare este focul. Trupul siet.
Și ucigașă flacăra poate prin el să treacă
în iuteală.
Nimic nu te mai vatămă
Cu cât răceala lumii mai mult lovește-n
tine
cu atât pierzi căldura
Legile trupului sînt tot legea firii.
Dumnezească bucurie, tu sălăsluiești în
toate.
Doar ucigașă de misălată
Ne-aiine drumul cu potrivnicie
Unde-l puterea mea podoabă?
In fața morții numai sufletul cuvintului?
Ait?
(Din altă depărtare glasul Hildei. Cîntec
trist îngănat, apăsînd vorbele).
GLASUL HILDEI: Vinturi mari, cele de
seara
Trec lovindu-mă prin casă
In simoare de mătăsă
Bate vîntul luminărea.
Gusteri veri încheie lemne
Cu nelegiuță limbă
Urind glasul ce se plimbă
Neînchinător la semne.
Și sprinceană țareliu
Ură pornește judecăt
C-o femeie prea certată
Mult la curtea soarelui.
Cer zmeoalele făptură
Cu obraz și aer floare
Sumeînd a-nfricoșare
Cîntă unei glas obscură
Cît sament pămînt, cît sament
Din peapșă, din osîndă
Omenosilor de oameni?
(mai trist) Du-l măcar în nea mai blindă

GH. ȘINCAI (rizid amar): Fă bine și
asteaptă rău.
COPILUL (Tiberiu): (timid): Asa e. Că
au ars-o pe doamna Hilda. Și ea te iubea.
GH. ȘINCAI: Doamna Hilda? Nu-mi a-
minesc cine este. Eu am glumit adi-
neuri, pruncule. Să împarti bunătața
cît poți. Că de rău e sătul pămîntul.
COPILUL (Tiberiu) (încăpătînat, în el): Ba
ea te iubea. Mi-a spus mie. Ba nu mi-a
spus. Dar știu eu. Zicea că tu ești urs și
n-ai timp să vezi ce-i pe de lături
IOBAGUL: Taci tu cu prostiile. Și vor-
bește cuvințios cu Măria Sa. El e altul.
Cam bolnav acum, dar...
GH. ȘINCAI: Toți bolim după adevăr.
IOBAGUL: Vremurile petrec.
GH. ȘINCAI: Bolim după soare
JELER I: E tulbură lumina.
GH. ȘINCAI: Noi românii, vedeți voi, răb-
dăm dar nu ne frîngem. (Oamenii tac
împietriți)
GH. ȘINCAI: Flămînzim și nu ne frîngem.
(Cei din preamă aprobă mulți).
GH. ȘINCAI: Sîngerăm și nu ne frîngem.
Am crescut odată cu pămîntul. Numai
credința și vrednicia ne țin. Vrednicia
românilor în acest colț de lume, su-
fletul nostru dumnezeesc.
TOȚI (se închină): Păstrează-ni-l doamne.
GH. ȘINCAI: ...Eu scriu aici (și a-
rătă povara) o istorie a neamului. Ro-
mănesc nu numai în folosul poporului ci
din apriga lui însărcinare. Scriu de un
crai, de un părinte și de un fiu. De un
crai — că 2576 de ani sint de la zidirea
Romiei. De un părinte — că 1703 ani sint
de la descălcarea Romanilor în Dacia
noastră. De un fiu — poporul românesc,
născut odată cu piatra pămîntului, păș-
trat la fire și lege, la umbrel cu fire.
(liniște împietriță) De la începutul cră-
miei ungesti numai 808 ani sint. Și
288 de la despărțirea Ardealului de Unga-
ria. Și 100 numai de la stăpînire a Austriei.
COPILUL (Tiberiu): Știu, știu. Asta-i toată
istoria Transilvaniei.

poem dramatic de violeta zamfirescu

Legănat pe sub zăpadă
Osul doar să-i plîngă-n spadă
Glasul boacă, să invite
Franză cor, colind, cîmpie.
(Din altă depărtare glasul lui Șincai)
— Viață!
Mi-a rămas scrisă pe băncile bibliotecilor.
In fața morții numai sufletul cuvintului?
Ait?
(Pe scena pustie corbi cîroncînd)
GLASUL HILDEI (îndepărtîndu-se, stîns,
adormind pară un copil)
Legănat pe sub zăpadă
Osul doar să-i plîngă-n spadă.
Du-l măcar în nea mai blindă
Du-l măcar în nea mai blindă.
(Liniștea cuprînde pămîntul. Apoi, sfi-
șietor tipătul Hildei. Apoi, trosnituri de
foc. Apoi, hohotele de ris ale marelui
vraci) Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! (In depăr-
tare se vede cerul roșu de foc. Deasupra
cîmpiei fumul prelinș și cîroncînt de corbi).
(Propote de cal. Cineva descălecă. Se
îndreaptă către închisoare. Bate. Alci-
neva se uită printr-o vizieră. Zăvorul e
tras. Doi ostași stau față în față. Temni-
corul și solul).
SOLUL (îi îmînează un sul): Pentru
Gheorghe Șincai. A scăpat de rug,
pare-se.
TEMNICERUL (se închină): Se mai întîm-
plă și minuni în asprul veac. Îi spinzură
hai?
SOLUL (dispare trăgînd iar zăvorul). (Din
stînga vin coragul și copilul și jelerii.
Ostii. Prafulți. Fiecare cu cite o
boceca).
IOBAGUL (căutînd loc să se așeze): Aicea
ească. Cînd l-or porni către cetate să-i
pupăm colțul dolmanului. Doamne!
Doamne!
COPILUL: (Tiberiu): Îl ard pe rug ca pe
doamna Hilda?
JELER II: Pe el nu ca pe doamna Hilda
că n-a fost nici stăretă și nici iscoadă.
COPILUL: Doamna Hilda era frumoasă.
Nu era nici stăretă, nici iscoadă. Se iubea
cu domnul Șincai.
IOBAGUL: Nu spună nici cu vorbă
măcar. Aeru-i sînt. Și tu nu ști nimica.
JELER I: Văd co-întîrziat. S-o mai fi
muiaț poate inima sîntului Bob. Ei,
doamne, că tot de român este, nu de cîline.
COPILUL (Tiberiu): Mare minune să scape,
dar el tot o să plîngă, după doamna
Hilda.
JELER I: Taci nepricositule. Că mai bine
te lăsa tată-tău în poala muma-ti.
(E tras zăvorul la temniță. Iese Gheorghe
Șincai păsînd înțec cu desaga în spinare,
potrivind pasul cu tobagul. Haină păroasă,
culoarea tutunului, pieptul la fel, cu
nasturi galbeni și găetane. Cioarecii un-
gurești de dimie vinăță, cizme. Cei veniți
îi cad la picioare).
GH. ȘINCAI: Ridică-vă-n soare, crești-
nuri. Nu-eu e nici dumnezeu. Nici mai
bun nici mai rău decît voi.
IOBAGUL (se repede și-i sărută mina):
Minșoră de cărturar care a purtat în-
ainte pe rețelii și porțuții domnești. Că
noi n-am aflat la timp, decît acum cînd
credeam că te arde și te chinuie ca pe
Horia. Vin mulți în urma noastră. Să
huiduie fărdeleaga.
GH. ȘINCAI (trist): Nici conjurat n-am
fost eu, nici rebel. Spurcat numai la gură
și tubitor de carte. (Oamenii se țin după
el. Șincai mîngie creștetul copilului).
Cartea, pruncule, să ști, cărămîdă la
zidirea unei lumi în grai românesc este.
(Către ceilalți) Nesciunță zugrumă și im-
pedică neamul de la sporierea înainte
(adață desaga) Aicea tot hrisoave port.
Cules și scris. Numai luminarea frunții
adață la noi împlinirea năvalnică a biru-
intei. Nepăzită de dumnezeu, istoria
vreme de 1 000 de ani ne-a amărît.
JELER II (pupîndu-i haina): Doamne, dum-
nezeu nostru bun, te-a scăpat.
GH. ȘINCAI: M-am frînt ca lînia pe după
moarte să înconjur pierrea care mi s-ar
mai putea isca din spumerea adevărului?
COPILUL (Tiberiu): Care este adevărul?

GH. ȘINCAI: Soră cu a celorlalte țări ro-
mănești.
JELER II: Păstrează-le doamne puterea
și înțelepciunea.
GH. ȘINCAI: Duce-vă-ti acum. Dacă sîm-
tem lungă vreme împreună văzuți, iară
și ne vor gonii taurii cei grași din cucuruz
și ne vor străpunge iară țapii cu nară-
vuri popești ascuțiți la coarne.
JELER I: Nu toate ceasurile sint cu lapte.
JELER II: (trece tot închinîndu-se și săru-
tîndu-i colțul hainei): Bună să vă rămîna
inima.
GH. ȘINCAI: Bună și a voastră? Cu în-
vătura și știința a se deprinde templele.
Tineți minte! Vai neamul carele uitîndu-
și viața lui și semînția geme sub juțul
altor neamuri. E nume din neînvințătură,
din nedragoste între frați, din nepre-
pere la a trece viitorile grele. Viețugul
neamurilor celor streine se pot sirgul
atunci să-și lătească domniile. (Oamenii,
pași de plecare, cu fața către el, ascu-
tîndu-l).
COPILUL (Tiberiu): Dar... dumneata încotro?
GH. ȘINCAI: Am de multumit unui păș-
tor... și... să-mi mai biciui norocul
(Cei patru ies)
(Șincai rămîne în răsucea pămîntului.
Priveste orizontul, hotărîndu-se greu s-o
apuce încotrova. Uniață de roți. Galop
de cai. Insuși episcopul Ioan Bob în ar-
leacă bogă escortată).
IOAN BOB (coborînd din trăsură): Să văd
cu ochii, mi s-a îndepărtat încașul bu-
nătăte?
GH. ȘINCAI (după o clipă de umire): Măre
ești dumnezeule. Vine masă la Mabo-
med. Înaintînd către Bob, îi cuprînde
mina). Rămîn pe lingă stăruirea păs-
teștei drepte cu cea mai adînea multămire
și cînstire.
IOAN BOB: Din parte-mi ca păsote sufla-
te și creștin vă compătinesc.
GH. ȘINCAI: Măria ta domne, patron și
părinte al sufletelor (și surva mină) A-
COPILUL: Doamna Hilda era frumoasă.
Nu era nici stăretă, nici iscoadă. Se iubea
cu domnul Șincai.
IOBAGUL: Nu spună nici cu vorbă
măcar. Aeru-i sînt. Și tu nu ști nimica.
JELER I: Văd co-întîrziat. S-o mai fi
muiaț poate inima sîntului Bob. Ei,
doamne, că tot de român este, nu de cîline.
COPILUL (Tiberiu): Mare minune să scape,
dar el tot o să plîngă, după doamna
Hilda.
JELER I: Taci nepricositule. Că mai bine
te lăsa tată-tău în poala muma-ti.
(E tras zăvorul la temniță. Iese Gheorghe
Șincai păsînd înțec cu desaga în spinare,
potrivind pasul cu tobagul. Haină păroasă,
culoarea tutunului, pieptul la fel, cu
nasturi galbeni și găetane. Cioarecii un-
gurești de dimie vinăță, cizme. Cei veniți
îi cad la picioare).
GH. ȘINCAI: Ridică-vă-n soare, crești-
nuri. Nu-eu e nici dumnezeu. Nici mai
bun nici mai rău decît voi.
IOBAGUL (se repede și-i sărută mina):
Minșoră de cărturar care a purtat în-
ainte pe rețelii și porțuții domnești. Că
noi n-am aflat la timp, decît acum cînd
credeam că te arde și te chinuie ca pe
Horia. Vin mulți în urma noastră. Să
huiduie fărdeleaga.
GH. ȘINCAI (trist): Nici conjurat n-am
fost eu, nici rebel. Spurcat numai la gură
și tubitor de carte. (Oamenii se țin după
el. Șincai mîngie creștetul copilului).
Cartea, pruncule, să ști, cărămîdă la
zidirea unei lumi în grai românesc este.
(Către ceilalți) Nesciunță zugrumă și im-
pedică neamul de la sporierea înainte
(adață desaga) Aicea tot hrisoave port.
Cules și scris. Numai luminarea frunții
adață la noi împlinirea năvalnică a biru-
intei. Nepăzită de dumnezeu, istoria
vreme de 1 000 de ani ne-a amărît.
JELER II (pupîndu-i haina): Doamne, dum-
nezeu nostru bun, te-a scăpat.
GH. ȘINCAI: M-am frînt ca lînia pe după
moarte să înconjur pierrea care mi s-ar
mai putea isca din spumerea adevărului?
COPILUL (Tiberiu): Care este adevărul?

GHEORGHE

ne. Suplexul românilor vie agitate a pri-
cîntat în dietă numai că fără nimic bun.
GH. ȘINCAI (redresîndu-se din atitudinea
umiltoare): Țin minte bine, ilustrissime.
Sfinția voastră, singur deputat român și
unul din semnatarii Suplexului ați slujit
frumos... autoritățile.
IOAN BOB: Legile vreți să spuneți.
GH. ȘINCAI (amar): Suplexul cerea revo-
luționarea legilor, drept la vremuri și
pentru națiunea noastră, și prea sfințul
episcop după cite îmi amintesc a uitat.
IOAN BOB: Domnule Șincai!
GH. ȘINCAI: Nu vă fie cu supărare.
IOAN BOB: Bunătața mea pină aici m-a
adus. Să caui în coarne unui rebel și
conjurat.
GH. ȘINCAI: Nu rebel este cel ce pasnic
proclamă dreptul unui popor. Îngrijit-vă
de soarta mea, părinte.
IOAN BOB (rece): Nu v-ați îngrijit singur
cînd ați putut. Cu nebulie tinerească...
IOAN BOB: Neasimțîndul și nerăbdarea
n-adeie folos. Nici neapănarea. Dacă ai-
fel gîndeai țî-se fi dat seama că poșta,
din care să privești cu părtare cuvin-
țioasă și rezată la sfințete legi. Dar ra-
getarea dumnevoastră.
GH. ȘINCAI: Vă mulțumesc pentru astăzi
de simbric. Gheorghe Șincai s-ar putea e-
primi. Legi scrise pe tîlcosele acrușu
pentru baroni și grași nu-mi treabă.
IOAN BOB (privind cuvioș cerali): De-ă
doamne! Măsoare păstoriale de suflet!
Care e ultimul dumnevoastră răspuns?
GH. ȘINCAI: Pot reabona dar nu în pa-
șă, ci în citare este berece.
IOAN BOB (trîncînd): Ești pe domni și
mai stai la todelă?
GH. ȘINCAI: Da. Frațele meu Ioan a lip-
sit în starea împărătească. Credința ro-
mîna împăratului care dă drepturile lor ro-
mînilor. Alci s-a izbîrît românismul de
care peșterăle Europei în amad. Frațele
meu Ioan la stăruie a murit. Pe pămînt
încetă. Cîntă și respectat.
IOAN BOB (amărușit): Și tu vei răbă-
da?
GH. ȘINCAI: Dacă așa hîd este acra.
Pentru pămîntul nostru.
IOAN BOB: Ce vrei? Hîd la stat?
GH. ȘINCAI (întrebuțănd-l lung): Nu vă bin-
tuie mină a răspundere față de românime
pe Sfinția Voastră?
IOAN BOB (perfid): Ce semne de infrî-
cîșare văd eu Ioan Bob pastoral în să-
săcraa fratelui? Sint însemnări de îndră-
neală omului care a mîrosit moartea.
Nu-ti e de ajuns? Numai legătura noas-
tră de singe mă oprește.
GH. ȘINCAI: E tulbură în legămînte.
IOAN BOB: Te numeri printre cei nebuni.
GH. ȘINCAI: Presimt cum se înnoadă iară
sîntul în jurul meu. Cine să mă mai dez-
lege dacă nu dumnevoastră puternicul
românului? Spre supărare neștiunții am
slobozit eu forța care lucră în creer.
IOAN BOB: De unde vine dreptul că tre-
buie să calci pe linie strîmbă?
GH. ȘINCAI: Nu licăre altcum mîntuina.
IOAN BOB (privind spre echipaj): Vorbe-
te mai compănit. Te pot auzi slujitorii.
GH. ȘINCAI: Știu. Știu. S-a lătit, s-a în-
rădăcinat între români instituația pieri. De
turcime semănătă-i asiatică sămîntă. Și
împînșă și purtată de-a lungul de ciulinii
cîmpilor. Cîtă vreme o să mai domne-
ască?
IOAN BOB (împăcușitor): Nu-i bine a stri-
ca odihna lucrurilor. Te mistuie împri-
vireea lor.
GH. ȘINCAI: Să-mi fie toate împotrivi-
toare? Ce vină rățăcește asupra neamu-
lui? Doar din afară sau și dinăuntru?
Ai fost pus de românii Sfinția ta. Unde să
piece ei cu nădejdiile?
IOAN BOB (îi invită ironic în caleșcă):
Potîm dice. Suie și ia-mi locul.
GH. ȘINCAI: Nu, ilustrissime. Locul meu
este lingă inima românilor.
IOAN BOB (privind în zare perfid): La
cottiuri mai așteaptă spinzîrtoare.
GH. ȘINCAI: Sint sugrumate strigătele no-
rodului.
IOAN BOB: Ațiți la desbinare, scos din
minte!
GH. ȘINCAI: La cînstită muncă și lumi-
nare părinte. Nu e de stat cu mîna în-
tînsă. Din Europa facem parte. Si pri-
tenii mei din Italia, din Franța, din Ger-
mania.
IOAN BOB: Îngîmbat și ambțios!
GH. ȘINCAI: Ambție pentru împlinirea
istoriei neamului. Frumos, după cum a
fost începută cu miile de ani în urmă.

Sedința secretă a Adunării Elective la 24 Ianuarie — (pictură de Theodor Aman)

IOAN BOB: Veți fi ars pe rugul nesoco-
tîntei tale și totul va pieri odată cu tine.
GH. ȘINCAI: (Privind lung la Bob parcă-l
vedea înția oară. Apoi luminile ochilor
zarea îmbrățisează...): Nimic nu este că-
tătorul în fața multimei. El lucrează în
tăcețe. Greu în singurătate. Privind de-
parte. Mîntă poate fi norodul de lauri
păștori, pește pe fruntea multor lacomi.
setoși de faimă și bani. Cîți nu benche-
tuesc lucrînd mai mult la ție. Alții tru-
desc răbdători pentru orînduirea sufletu-
lui. Și vine ziua de mirare și de pizmure
asupra muncii dusă liniștit, pentru pă-
mîntul și neamul carele mai de pîrînt
decît zilele omului. Să ferească domnul
atunci neocotina să-și arate colții. Sur-
ghiuinți-l numai pe cărturarul neștit
prea mult la vremea lui! Aruncați-l în
flăcări! Frîngeți-l pe roata prigonei!
Umbră îl crește. Neuit în samă cuvîntul
lui pină atunci, aprinde aerul. Iubirea
norodului îl înconjoară. (Privindu-l pe
Bob) Gheorghe Șincai, astăzi nu mai poate
fi ucis.
IOAN BOB: Veți muri.
GH. ȘINCAI: Calc tot pe pămînt de aur.
IOAN BOB: Noroc, domnule Șincai. Pier-
dem vreme. Îmi pare rău.
GH. ȘINCAI (astepîndu-se la rău): Noro-
cul precum inima fiecărui.
IOAN BOB (întelegîndu-i teama): Singele
nostru tot unu-i de Dumnezeu. Trec
de la mine.
GH. ȘINCAI: Fătărnicia și sărăcia dibu-
teli nu de domnul au fost rîndite.
IOAN BOB: Poate necazurile te vor în-
toarce din rătăcire. Cuvîntul nu-i înto-
deuna de fier, dumneata ai roșit.
GH. ȘINCAI (domolit): Prea Sfințul îmi
cuoaște toată munca mea. Cum mi-ăs
pute-o răda cu neubirea neamului?
IOAN BOB: Uiti de unde ai venit? Uiti
că noi românii greu am primit drept la
învățătură. Unde-ai să pleci?
GH. ȘINCAI (privind largul): Vin din
zioră și trec dincolo de ea. Poate-n ne-
pîrîm mă voi renase altcumva.
IOAN BOB: Ai uitat și de minia lui dum-
nezeu.
GH. ȘINCAI: El mi-a purtat pașii.
IOAN BOB: La împăratul poate să te mai
duci.
GH. ȘINCAI: Dacă-mpăratii sufletului își
mint propriul singe; cum să mai cred în
împărat lumesc și strein?
IOAN BOB: Ești beat de vedenii iaco-
bice. Veți fi ucis.
GH. ȘINCAI: Ce scrii cu suflet pe ră-
bojul sufletelor tu se sterge.
IOAN BOB: De veselie timp n-o să mai
ai.
GH. ȘINCAI: N-am mai avut decînd eram
prunc.
IOAN BOB: Nici timp de somn.
GH. ȘINCAI: Nici timp de somn.

marcel
grădinescu

fragmentul querconic

PARTEA II Cap. IV

MOTTO:
O!
Erasm din Rotterdam
Lauda nebuniei.

Mă fac visenșafț

Fără prea multe dificultăți am ajuns în această nouă țară. Trenul își încetinea mersul înainte de prima localitate. Flîntea mea aștepta noi întîmplări, uimindu-se de amintirile nu prea vechi. Frițele s-au strîns de tot, roțile s-au oprit, și, ca orice călător neblazat, m-am ridicat și am coborît fereastra compartimentului.

— Anghela, Anghela! îmi chema repede prietenul, vino să vezi ce de personal medical ne-a înconjurat trenul.

— Știu.
— Pe noi ne-așteaptă?
— Mă îndoiesc că pe altcineva.
Conversația n-a mai avut vreme să decurgă obișnuit deoarece un individ zdrăvăn, îmbrăcat în halat alb, a tras cu putere portiera. După el au năvălit în compartiment alți trei zdraveni, tot în halate albe, înfrînd în mîna casolete și alte prevederi medicale. Pînă să mă dîmîrește, unul s-a și repezit la gîtul meu cu amîndouă mîinile. Mi-a pipăit foarte insistînt urechile, mi-a tras limba afară, mi-a scuit ochii pe dos, mi-a străpuns urechile cu niște vergele. Apoi un coleg de-al lui, la fel de autoritar, m-a dezbrăcat și m-a controlat cu de-amănuntul. Încă nu-mi revenisem bine din răsucituri, pi-

păiri și ciocănele, cînd altul, cu o sîringă mare cam cît una veterinară mi-a scos circa o jumătate de kilogram de singe din venă. În timp ce-mi tîneau locul împunsăturii cu vată, ultimul din slujitii lui Aselepios și Higei m-a întreat cum e vremea afară. Cît fac doi ori doi, dacă joc fotbal, de ce sint căstraveti verzi intrucîi citisem pe Svejik, mi-am dat seama că era un psihiatru. Negăsînd nimic deosebit, au plecat cum au venit.

— Ce chestie, mă miram eu în timp ce-mi trăgeam pantalonii. Asta ce mai e, Anghela?
— Asta-i Visensafția, îmi răspunde amicul meu din cămașa prin care se muncea să-și scoată capul.
— Si doctorii ăștia sau ce-or mai fi, nu știu să zică un „bună ziua”, un „vă rog”?
— Dragă Vasile I. Ionescu, din punct de vedere etic „bună ziua”, „vă rog”, „mulțumesc” n-au absolut nici o valoare.
— Ce spui?
— Spun. Ai auzit tu pină acum de „bună-zioogie” sau de „vărlogogie”? În tara unde am intrat nu există altceva decît ceea ce interesează, privește sau preocupă știința. Restul este ca și cum n-ar fi Dulcile și diavoșele ornamente ale omeniei au fost total elimi-
nate. Individul se comportă simplu și dur ca o stivă de țevi.
— Care cum poate.
Văzuți medical, pompați cu fel de fel de lichide și prafuri anti-
tot ce vreți, mai de voie, mai de nevoie am fost băgați într-un fel
de carantină medicalo-psihică. Nu înțeleg nici acum de ce visensaf-
ții, ființe ce se conduceau numai după rațiune, aveau o teamă atît
de cumplită de boală și de moarte. Pe semne nu cunoșteau prover-
bul românesc că de ce țî-e frică nu scapi. Pînă și spururile de a
pantofi ni le-au pus la microscopul electronic ca nu cumva vreun
virus, sub-virus sau cam așa ceva noiv să intre în tara lor.
Concomitent cu verificările medicalo-proflactice ni s-au predat
vreme de patruzeci și nouă zile cursuri introductive și de popu-
larizare cu trecutul, prezentul și viitorul Visensafției. Am început

ARTE

expoziții

însemnări la o bienală (II)

Ca și înrudită artă a culorii, care o însoțește nu odată la alesele întâlniri selective cu publicul, zeifa sculpturii, sculptura noastră în speță, parcurge în anii din urmă alături de resemnările în datele, intuițiile și evoluțiile unui valoros fond național și confruntarea — ce e drept, nu întotdeauna concludentă — cu asimilările sau explorările altor meridiane. E păgubitoare, firește, tendința restrîngerii actului creator într-o arie pe care și-a bătut-o numai a ta, autoclustrarea în propriile rădăcini. Ele îți dau însă vigoarea, îndrăznețea, lumina și limpezirile de auz, ale secun-dei și anapinșurilor în trecere, fac să înflorească, în mirifică destăinări de culori și volume, mai cu seamă plan-tele nutrite dintr-un sol bun, imagi-nile și ideile în care s-a cheltuit su-flet și așteptare. Dacă asupra mișca-losei stradanii a sîntezei interpre-tative, asupra adăncirii conținutului emoțional prin sancționarea balastu-lui descriptiv, sculptura selecționată la Dalles aduce de bună seamă relie-

fări și confirmări. Semnele de recu-noaștere ale pașilor înainte se pot confirma abia în momentul confrun-tării pieselor expuse cu constelația spirituală a unui timp istoric deter-minat. În procesul de mai bună așe-zare a rosturilor sale pe firul unei continuități de izvor și transfigurare, o asemenea sculptură parcurge nu odată un drum occidental. Popurile și hiroapele cele mai vizibile se ivesc poate din necunoaștere, poate dintr-o prea-cunoaștere. Fie temerării, fie complexității albumelor și ai călăto-riilor de stăvil găsește nu rareori pri-lejul a ne informa că nu mai învățăm o lecție. Din respect pentru cultură, ori pentru a ne consola de existența în Muzeul republican a cutăror ma-dele ilustre, ni le oferă ei, nu fără in-genuitate. Și chiar dacă o piesă de H. Moore, să zicem, va onora una din incintele noastre prestigioase, credeti-oare că mintea isteasă a bucareste-ului, sau a bucarestencei, nu ar putea izvidi la un sapirograf al stihilor una sau mai multe siameze, cu totul și cu

totul mediativ? Fobia similitudinilor nu trebuie să ne urmărească. Istoria artelor, a culturii, nu se datorează nici pe departe numai aparițiilor „alla” Străvechea statueta de calcar din Willendorf (Austria) și femeia (pia-tră, 1965) de A. Benzeci convietuiesc de minune, peste ani, în muzeul in-chipului al aceluiași continent. Dacă ni se propune încă un monument Emi-nescu (și tot în aceeași postură ange-lic-avintal-meditativă, cum am mai avut prilejul să înțeleg într-o margine, sau două, de parcă, sufletul nostru recep-tiv va fi oricînd pregătit pentru semnalele afective ale continuității. Dacă atent la idolizări, ca la un pericol, un sculptor clujean va com-pensa o asemenea transfigurare, de portret ideal al geniului, prin ingro-șări și deosebirii faciale ale nu știu ca-rui bărbos cu frunte-ngustă al paleo-liticiului, nu ni se va părea ciudat nici că, în ciclul „Munca” personificarea „fanteziei” se încheie printr-o formă auași-paraleloipiedică, de butuci și bile ultra inghesuite.

Fidel unei anumite interiorizări, portretul de via clasic, precum și u-nelle compoziții pe teme „Jobisnare”, păstrează poartă — oricî ar putea de Ciudat — însemele unei gândiri mai nuanțate, vădînd străduințele multora dintre sculptorii de a avea în centrul preocupărilor „Juste” emoționale, fan-tazie și gingășie, nobilele spirituală or-țară de caracter a omului, între su-gestiv „Materialism”, prin care Ion Vișniș leagă în marmură a singură fîntă ori „Nedul” datorat aceluia vici-ai simplității, care e George Apostu, și cele câteva portrete infamul per-sonalități ale istoriei și culturii româ-nești (între care „Vlad Tepeș” de Va-

sile Blendea, „Tudor Vladimirescu” de Octav Iliescu, „Mihail Kogălniceanu” de Paul Vasilescu, „Nicolae Ior-ga” de Vasile Florea, „Ion Barbu” de Milita Pătrușcu ș.a.), numeroasele figuri în piatră, marmură și lemn, expuse în cadrul Bienalei 1966, confi-gurează a familiei spirituale, în cadrul căreia își găsește echivalente sculptu-rale câteva dintre atribuțiile sufletesti ale acestui popor. Dacă, biruindu-și o anume optică narativ-descriptivă, sculptura noastră vădește o mai sen-sibilă înțelegere a propriei meniri, nu este mai puțin adevărat că zone mul-tiple, ale eforturilor și angajărilor con-temporaneității, rămîn încă fără ac-ceptare în acest domeniu al artei. Com-poziția cu valente poetice, simbo-lice, trimite la Dalles palide amba-sade. Cu toate că, redimensionate la scară potrivită, în spații de arhitectu-ră, verdeată și aer, câteva sculpturi din expoziție ar acoperi o anume ce-rință puternic resimțită, o anume „foa-me” de monumental, nu poți evita sentimentul că rămîn încă necercelate multe izvoare, numeroase fețe ale u-nor virtuozități lucrări emoționante. Pros-pectînd atelurile a zece și zece de sculptori, Bienala a reținut, fără de-tasări nete, și lucrări reprezentative, girate deopotrivă de harul iscusinței, de cîmpul magnetic al unei autentice confesiuni. E de așteptat însă că un asemenea potențial liric să-si alieze o mai mare culezantă a expresiei, tocmai pe linia aprofundării valorilor de conținut. Între timbrul aparte, in-văduitor, al unei compoziții în lemn și bronz precum „Muzica” de Lelia Zulf, să zicem și irumperea granitică a „Constructorilor” de Constantin Lucaci, umbra parcă și se frîmîntă — prin saloanele expoziției — nu știu ce ramuri de frig și de neîmplinire, că-rora numai îngemănarea deplină, con-tinută, de virtuozitate și patos, îi poate ține piept. Recunoaștem astfel, în cea ce oferă mai semnificativ Bienala de sculptură, că comunionea de intuiție, fantezie și interpretare cu un generos fond spiritual al acestor paminturi („Adă vie” de Mac Constantin, „Compoziție” de Mara Băscă, „Horă” de G. Iliescu-Călinescu), și și apli-carea, dincolo de orice dubiu, de a lacorapă — în retinerie, rigurile și dezișurile geometriei — un din-a-mism plastic pregnant, pe care stiliza-rea, deose de al limită, îl definește mai acropiat, înspîndu-l (a se vedea Val Cheneau — „Tandrete”, Vasile Gorduz — „Pacea”, Mihai Meiu — „Muscleantă”). Înfin, în asemenea manifestări, ceva direcții fertile care, nu ne îndăim, sînt în măsură de pe acum să îndrăzescă un criteriu valoric sporit în vitorele bienale.

MIHAI NEGULESCU

Sculptură de MARA BĂSCĂ

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

vara imposibilei iubiri de d. r. popescu

Cred că nu greșesc dacă spun că obsesia literaturii lui Dumitru Radu Popescu o constituie Puritatea, scriitorul explorîndu-mi în ipostaze și implicații unele diavole, asmenii unui auz care cere nisipul cu o neîstovită încredere în vîreac știința de lumi-nă a metalului nobil.

O admirabilă nuvelă a sa, primită cu vie satisfacție de critică, sonda abisurile uchi conștiințe răvășite pentru a da expresie artistică sensului intraducibil în alte limbi al cu-vîntului DOR, suprapunîndu-l, în esență, ideii de puritate și salvînd fizionomia etică a unui erou altfel condamnat.

Prozatorul a înțeles cu o acuitate remarcabilă în setea de puritate dominanta psi-hologică a unui întreg univers amon, afirmat în anii postbelici, preocuparea sa statorni-că fiind de a releva caracterul existențial al acestei dominante.

O poetică imagine a problematicii discutate de noi, o vom înțeli în recentul său debut în teatru, poemul dramatic „Vara imposibilei iubiri” venind să confirme. încă o dată, disponibilitatea scriitorului din acest punct de vedere.

Tragedia care se consumă pe scenă, circumscrisă timpului istoric al infierbîntatei veri a anului 1944, izvorăște din sacrificarea absurdă a purității, rezultat al unui joc ne-milos al destinului.

Secerătorul război în care lumea se afla înclăstă de ani de zile își trimite emi-sarii într-un îndepărtat canton de cale ferată, paradisul unei Adolescente cunoscute cu Inocenta. Intraprea a purității și visului de fericire aflat în așteptarea împlinirii prin dra-goste, eroina e surprinsă și răpită de febrile pregătiri ale unor patrioți români gata să întîmpine și să pedesească trufia fascistă în retragerea ei postiluoare.

Dar mult-așteptatul zeu al iubirii...poartă uniforma unui ofițer hitlerist și Inocenta, derutată de zbucimul indoielilor care sfîșie sufletul tinărului obligat să accepte filozofia criminală sub steagul căreia se află, involuntar, înrolat, va trebui să plătească, pînă în urmă, tragic, curmarea existenței eroinei devenind o simplă lecție, oferită de hitlerişti

incercunzi de patrioți „slăbiciunii” comaradului dezorientat. Ca un semn al aceluiași destin obscur, un glonț răcîcit, veșit din partea prietenilor eroinei, va curma și exis-tența eroului.

Pe fundalul actului de înalt patriotism, care conduce la zdrobirea hitleriştilor aflați în retragere și la salvarea prizonierilor răpiți de aceștia din urmă, sacrificiul inocentei și purității se ridică la valoarea unei simbol care proiectează o lumină sumbră, în ace-lăși timp democrațoare asupra unei filozofii și înfăptuiri și optimism.

Esenta de extracție existențială a conflictului a sînteză dramatică de aura unei poezii în care sublimul sentimentelor se infuză cu dimensiuni deosebite eclesiastice și al crimei. Spontul dramatic propriu-zis e invadat de poezie, replica, dialogul, firadele, înțelegerea proprie-zisă pășindu-se într-un tinerie al evanescenței, prilej favorabil simbolului care e, totuși, departe de a se abstractiza pînă la a se afla implicat și determinat social.

Aici și văd succesul întreprinderii scriitorului, care face din poemul său dramatic o pledoarie pentru înălțimile Purității.

Repet noțiunea de „poem dramatic”, căci piesa se revendică dramatică de la o astfel de structură poetică, și a încerca să confrunți epafodajul ei cu asprele rigori ale genului, cum face cineva de la „Cronica” ar însemna să greșești. Dar nu e mai puțin adevărat, chiar sub aspect arhitectural, că piesa lui D. R. Popescu afirmă un debut de cel mai bun augur. Cronica iesează a spectacolului, confundînd slăbiciunile acestuia cu ale textului reproșa elegant, dar nemotivat, un anumit caracter static al episoadelor, o curgere prea lentă a lor. Adevărul e că poezia cuprînsă de text solicită o mult mai atentă descifrare în replica și mișcare, a sensurilor foarte puțin proprii agitației exterioare. Aceasta presupunea însă din partea spectacolului o dinamică interioară, stringent urmărită pentru a se evita, ceea ce la îndemina oricui, ar deveni trenant. Nu spun că direcția de scenă — a lui Vlad

Meger n-ar fi detectat cu finețe virtuțile poemului și implicațiile lui sim-bolice, dar nu le-a dus pînă la capăt și mai ales n-a sesizat nevoia acestei dinamici. O bună parte din fantezia, altfel recunoscută, a regizorului s-a consumat însă, cred, din motive obiective, în direcția omogenizării unei trupe din care s-au desprins abia doi interpreți, Excelenți Gh. Motoi, reușind să transmită cinismul hitler-istului, urmasul gol spiritual al rebelului de tip militarist, exersînd crima și propagarea ei cu detașarea iucătorului de biliard. În rol, o bună parte din spectacol Melania Ursu de-senează prin opoziție portretul iubirii, al Purității care trebuie salvată, care trebuie apă-rată, care trebuie zeificată. Uneori, însă, acrită a transformat plătirea diafană a perso-najului într-o uaduire cu accente de melo, care scad intensitatea simbolului ce se cerea înțrput și reprezentat. În rest însă, cu o excepție, desi vagă, a rolului Kurt, — pentru care Barbu Baranga a avut mai mult date fizice, altfel ilustrînd o timiditate care era a actorului, nu a personajului — interpreții au fost o prezentă chiar mai puțin decît sume-nă. În rolul Vasile, actorul Stefan Sileanu a intrat în scenă cu un aer alit de răcîcit, înch și moment am crezut că o întîmplare l-a făcut să confunde culisele cu podiumul unde se juca.

Lipsit de greutate scenică, actorul Viorel Branea, (locotenentul român), se pierdea el însuși pe scenă, pîriind să răspundă involuntar replicilor care i se adresau.

Decorul semnat de Mircea Matcaboje mi s-a părut sugestiv în marginile unei cu-rînti fantezii. Despre costume, cu excepția celor purtate de protagoniști, trebuie să spun că nu se justifică plastic, ele puțin și purtate de oricine.

Dacă desare spectacolul nu putem totuși folosi decît termenul de serviciu pentru un cronicator, așa-zisul „curat”, și lui Vlad Mugur i se putea cere înfinit mai mult, pasiunea sprijinirii unui debut de frumoasă perspectivă, îi conferă regizorului un merit de nobilețe pe care nu putem să nu-l subliniem.

film

faust xx

Critica europeană a întîmpinat a-pa-riția filmului *La beauté du diable*, „inspirat din legenda lui Faust, omul care și-a vîndut sufletul diavolului”, cu următorii pașaj din faimoasele *Convorbiri cu Goethe* de Eckermann: „Zilele ce-mi rămîn de trăit — zice-a oabel după terminarea lui Faust, partea a doua — pot să le socotesc ca un dar al Naturii și, de fapt, mi-e toțuna dacă și ce anume as mai pu-tea să realizez de acum înainte”, după care se adăugă: „Lui René Clair — chiar pășind cuvenitele propo-ziții — nu e dat să spună la fel”. La apariția lui *Faust XX*, nici lui Gopo — pășind și al doilea rînd de propo-ziții — nu e dat să spună la fel. Mai demult, în 1926, la apariția lui *Faust*, supercolossal realizat de Mur-nau — aminteste S. Kracauer în *From Caligari to Hitler* — s-a vorbit de o „coborîre de la versiunea virilă a lui Marlowe și de la concepțiile filozofice ale lui Goethe, la nivelul librelului care a inspirat opera lui Gounod”. La apariția lui *Faust XX* se poate de ase-menea, vorbi de o „coborîre” sub li-brelul lui Barbier și Carré librel pe care Profesorul lui Gopo îl explică (eroului său contrariat). Dar nu în

sensul că mijloacele de expresie fan-tastică ale lui Gopo n-ar fi cel puțin echivalente cu ale unor libretişti, ci în sensul că filmul *Faust XX* nu are limpezimea și adresa absolut necesare unei opere de artă care pune în funcție simboluri, care transformă și modernizează mituri, fie chiar și prin-tr-o „varietate ironică”.

Gopo îl face pe eroul său să recite pe de rost pasaje din traducerea lui Blaga, dar reaperul rămîne absolut exterior, așa cum exterior, distolat, e discursul generic pacifist și scientis-tic în fața studenților. „Conceptul diabolic” al omniștiinței, motivul ce-lebru al miturii celui ce „cu zel s-a strădui”, substanta tragică a eroului din Renastere, toate acestea nu-l in-teresează de fapt pe regizorul nos-tru; dar nu i se poate face o vină din această ignorare, în spirit, a mitu-lui tradițional. Pentru că Gopo s-a simțit și este slobod să aprofundeze o interpretare și un „tratament” cu totul noi, originale. Adică să ne ofere o versiune modernă, complet eliberată de orice prejudecată livrescă sau culturală. Adică, să aibă a idee a lui, proaspăt, revelatoare. Cu tot respectul pe care i-l port,

D. I. Suciuanu găsește, în „Gazeta li-terară”, că în *Faust XX* scriește o idee mai mult decît excelentă, dar că părintele ei n-a știut s-o exploateze cum se cuvine. Se poate, dar oș fi în-clinat să răstorn raportul și să consi-der că la Gopo nu alit fapla cine-matografică e în deficit (incontestabil, Gopo este și rămîne unul dintre pu-ținii noștri cinești autentici), ci gin-direa, organizarea, capacitatea de construcție, de sinteză expresivă. În alți termeni, Gopo mai curînd știe să facă, decît să gîndească pînă la capăt, coerent, un film. Pe deasupra, ambția artistului e de a călca mereu pe terenuri minale (pentru el) de cul-tură (vezi *Scurta istorie, Sapte arte, Pași spre lună* etc.). Istoria culturii și a civilizațiilor umane îl atrage și-l fascinează pe Gopo, însă studiul a-cestei discipline îl plîchisește repede, lecturile rămîn la faza de răsfoire su-perficială a unor pagini din care sunt extrase sușești interesante și de mul-te ori vioaie, însă în același timp par-tiale. fără rigoare maximă. Gopo are fără-ndoială idei fragmentare ad-mirabile, soluții de scenă, gaguri pregnante, chiar și aici, în *Faust XX*, dar înțirize mereu să-și explice — în primul rînd sieși — sensurile și semi-ficițiile profunde, generale, directe sau simbolice, ale filmului. De pildă, un moment cinematografic deosebit de expresiv — și nu numai pentru fotografia „frumoasă” — este scena bazinului, în care bătrîni își aleg tru-purile tinere, după cum interesantă e și imaginea penibilă a Profesorului căzut, după operație, în mintea cop-iiilor. Amuzante, la rîndul lor, cîteva soluții de mișcare date lui Mefisto,

precum și, în general, accentele de cri-tică a birocrației dominante, se pare, în aparatul administrativ și politie-nesc al ladului. Și fiindcă a venit vorba de Diavol, ce ciudat om e și Gopo: în *De-ăș fi Harap Alb*, de inspirație hotărît popu-lară, regizorul nostru a preferat „neologismul”, soluția „cultă”; dim-potrivă, în *Faust XX*, mit european universal, procedează invers, vîzîndu-l pe Mefisto — dincolo de înfîl-țarea exterioară — ca pe un fel de Chirică din *Povestea lui Stan Păpîl*, ca pe un drăcur de extracție tără-nească, cu o mentalitate evident fol-clorică. Totuși, și în această privință, sugestia e doar superficială, nu prin-de consistentă, poate că nu e decît o idee înfîptuitoră în concepția lui Gopo. Dar care e pînă la urmă, această concepție? Care e semnifica-ția ultimă a lui *Faust XX*? Mărturisesc că n-am reușit să mă descurc printre diferitele indicații și aluzii științifico-fantastice. O clipă m-am gîndit că e vorba de denunțarea tra-gicelor experiențe din secolul nostru, făcute sub masca „eufanasiei”, apoi de ilustrarea unui malthusianism sui generis sau, eventual, de alarmarea omenirii în legătură cu rătăcirile pseudo-științei, qalită de omenie. Dar nu sînt decît străluminări fugare, de moment, după care totul recade în obscur. „Transplantînd” iudecata profundă și cuprînzătoare a unui savant în creierul unui tinăr frivol, pentru a-l degrada pe cel dintîi și a-l înnoabia ne acesta din urmă, ce obține oare Diavolul sau, mă rog, forța Răului? Cel mult, un altui prejoiș, a trecere de

pe un trunchi obosit pe unul sănătos, cu apăsătoare de perpetuare. Și-atunci, nimic nu mai e limpede, nu se știe în-cotro bate ladul, și nici încotro se in-dreaptă Omenirea. Sau poate că toc-mai acest scepticism vesel reprezintă mesajul noului *Faust*? „Lăuntric” să cunoșc prin ce se fine universul. / Să văd puterile. Semintele a toate să le știu” — sînt prea frumoase versuri care nu dobîndesc o lumină de viață nouă, ci se întorc, mute, în paginile clasice „în rafi. Pentru că Gopo n-a căutat — ori n-a reușit — să le lege filul vechi de înfîptirile și înțelesu-rite noi ale istoriei contemporane. N-a căutat să-si exprime propria epocă, decît cel mult fragmentar, anecdotic, marginal. Varianta ironică sau parodie a mitului faustic, prelucrare liberă cu neclare puncte de contact în opera lui Goethe, transfigurare științifico-fantastică, oricum i-am zice, ori-cum ar fi, — filmul lui Gopo nu are un suport filozofic și moral care să-i confere valori dincolo de amuzamen-tul gratios luneiiri chiar gros, cum e în scena „strip-tease”-ului din bar, cînd Agentul-drăcuror se joacă de-a dezbrăcateala, cu mult pîr și coadă. *Faust XX* rămîne o divagație, pe a-lucuri spirituală pe un motiv mitic de vastă difuziune europeană. În locul lui Gopo, avînd talentul și certa sa vocație cinematografică, m-as gîndi cu seriozitate că nu tre-buie să-mi fie „totuna dacă și ce anu-me as mai putea să realizez de acum înainte”...

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI
redactor-șef-șef-șef
L. D. BĂLAN
redactor-șef-șef-șef
G. I. A. I. U. T. E. Ș
AUREL MARTIN
MIHAI NEGULESCU
DINU SĂRARU
secretar general de redacție
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică
D. MOLDOVEANU

REDACTIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.16.10.
ADMINISTRAȚIA: Sa-seaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.33.99.

Abonamente: 18 lei — 3 luni; 26 lei — 6 luni; 52 lei — un an.

Tiparul: Combinatul poligrafic Cass Rethel.